

LIETUVIŲ GIMTOJI KALBA

Teksto rašymo užduotys

2008 m. valstybinis brandos egzaminas
(pagrindinė sesija)

2008 m. gegužės 21 d.

Trukmė – 3 val. (180 min.)

I. PUBLICISTINIO SAMPROTAUJAMOJO RAŠINIO UŽDUOTYS

1. Parašykite 450–500 žodžių publicistinį samprotaujamąjį rašinį tema „**Ką reiškia būti tolerantiškam?**“

Rašydami remkitės kultūrine patirtimi (grožinės literatūros ar kitais kūriniais, mokslo, religijos žiniomis, tradicijomis ir t. t.) ir socialine patirtimi.

Jums gali padėti pateiktos mintys:

Tolerancija yra tada, kai esi pakantus, pakeliantis ir kantrus su tais, kurių pažiūros ar gyvenimo būdas yra kitoks. Tačiau tolerancija nereiškia, kad kitokioms pažiūroms ar gyvenimo būdai privalai pritarti.

D. Džeimsas Kenedis (Kennedy), teologas

Kodėl taip dažnai tuos, kurie savo vikšrais negailestingai važiuoja per mūsų nugaras, paliekame nejudinę, priimame juos kaip savaime privalomus, lyg pats Dievas juos tokius mums būtų siuntęs?

Juozas Aputis, „Šūvis po Marazyno ažuolu“

Dažnu atveju tolerancija reiškiasi prisitaikymu. Kitais atvejais tai gali būti paprastas abejingumas: „esu tolerantiškas, nes tai manęs neliečia“. Tačiau tai net nėra nuostata, o situacinė būklė: kas bus, kai vis dėlto „palies“?

Marius Kundrotas, publicistas

2. Parašykite 450–500 žodžių publicistinį samprotaujamąjį rašinį tema „**Ar menas daro žmogų geresnį?**“

Rašydami remkitės kultūrine patirtimi (grožinės literatūros ar kitais kūriniais, mokslo, religijos žiniomis, tradicijomis ir t. t.) ir socialine patirtimi.

Jums gali padėti pateiktos mintys:

Menas – kūrėjo sielos istorija, meilė pasauliui, protestas prieš pasaulį ir troškimas tobulybės. Didieji meno kūriniai kelia žmogaus sielos revoliuciją, apvalo ją nuo tų nuosėdų, kuriomis apneša nenutrūkstamas smulkių minčių ir gyvenimo banalybių srautas.

Juozas Grušas, rašytojas

Tikrai, ko vertos visos mano knygos, jei dvidešimtojo amžiaus viduryje civilizuotas Europos žmogus staiga žmogėdra darosi?

Balys Sruoga, „Dievų miškas“

Reikia, kad, pasižiūrėję tavo filmą, žmonės pajustų laimę, širdingą džiaugsmą. Džiaugsmą dėl gyvenimo pilnatvės. Ar ne tai – estetinė žmogaus gyvenimo prasmė? Reikia padėti žmogui išsilaisvinti iš baimių, kad jis, pajutęs katarsį, galėtų pasakyti: „Gyvenimas, pilnas sunkumų, tapo lengvesnis.“

Emiras Kusturica, kino režisierius

II. TEKSTO INTERPRETACIJOS UŽDUOTYS

Pasirinkite vieną iš pateiktų tekstų ir parašykite 450–500 žodžių teksto interpretaciją.

1 TEKSTAS

Jonas Biliūnas

LIŪDNA PASAKA

(Ištrauka)

Iš vasarinių namų susirinko netoli manęs gražiai apsitaisę vyrai ir moterys, jaunimas ir vaikai – visi linksmi ir laimingi. Vieni ėmė žaisti, kiti apsėdo dailių dirvonėlių, tretį išsisklaidė po mišką – juokaudami ir dainuodami. Visi šitie miesto gyventojai, dėl poilsio ir įvairumų tame miške susirinkusieji, buvo kaip iš pasakos išėję: gražios, šviesiais rūbais pasipuošusios moterys mirgėjo tarp medžių kaip sužydę žolynai daržely. Į jas žiūrint, regėjos, kad nėra pasauly vargų ir ašarų, nelaimės ir bado, o jeigu ir yra, tai ne čia, bet ten, toli už miško, iš kur aidas neateina. Į jas žiūrėdamas, norėjau nors valandėlę užmiršti ir savo ligą, ir tą, kas už to miško dėjos; norėjau tikėti, kad čia niekur mažiausio nelaimės šešėlio neišvysiu...

Tik staiga kažin koks ypatingas, niekados dar negirdėtas balsas man ausyse sudejavo. Sudejavo kaip senatvės skundas, nelaimių atbalsis. Taip dejuoti galėjo tik žmogus senas, labai senas ir labai nelaimingas. Tam garsui nėra raidžių: jo negalima žodžiu išreikšti – galima tik jausti... Atsigrėžiau nustebeš: žiūrėjau ir laukiau... Iš už namo kertės išlindo sena, aukšta moteriškė. Ėjo jinai tiesiai į mane, lazdele pasirimsčiuodama ir dejuodama. Ją pamatęs, greitai nusisukau. Bet pajutau, kad jinai jau prie manęs: stovi tiesiai į mane savo baisias akis įbedus. Neišturėjau: sudrebėjau ir atsigrėžiau. Pamačiau tas jos akis. Ne, tai ne akys. Tai buvo du taškai, klaikūs, be gyvybės. Tokį įspūdį, kaip tos jos akys, gali žmogui padaryti tik užgesusios žvaigždės, iš arti matomos. Taip, tai buvo užgesusios žvaigždės. Tik tos žvaigždės dar matė: jos tiesiai į mane žiūrėjo...

– Ko tamsta nori? – dusliu balsu paklausiau, visas krūptelėjęs.

Nieko neatsakė: ar negirdėjo, ar gal nesuprato. Tik, įbedus savo klaikias akis, žiūrėjo į mane.

Nežinojau, kas daryti: buvo ir nesmagu, ir gėda. Krepšio su savim neturėjo: nežinojau, ar jinai ubagė. Suradau kišenėj du skatiku ir atsikėlęs išspraudžiau jai rankon. Nejuto... Du skatikai nulėkė iš rankos žemėn, o jinai, nei karto nemirktelėjęs, žiūrėjo į mane. Krūtinėj pajutau šaltą sopulį. Neturėjau kur dėtis...

Staiga moteriškė atsigrėžė visa kiton pusėn ir išvydo ant dirvonėlio žmones. Sudejavo, o jos lūpos ėmė krutėti. Išgirdau, kaip sunkiai, tyliai prakalbėjo:

– Kiek ponų... kokie jie visi gražūs...

Staiga vėl įbedė į mane akis ir paklausė:

– Ar nežinai tamsta, kur mano Petriukas?..

Įbedus akis, pastovėjo... Paskum, tartum atsakymo nesulaukusi, nuėjo takeliu dejuodama...

Ant dirvonėlio, ją išvydę, visi nutilo. Tartum giltinė pro šalį pralėkė. Ir jie, kaip ir aš, mėgino išsibodėti nuo jos skatikais. Bet tie skatikai mažai, matyt, tai moteriškei rūpėjo. Pastovėjusi, kiek jinai pati norėjo, išnyko iš visų mūsų akių kaip klaikus „memento mori“ ...

J. Biliūnas. Raštai, t. 1 – V., Vaga, 1980

* Atsimink, kad mirsi (lot.).

2 TEKSTAS

Judita Vaičiūnaitė

SAULĖGRAŽA

Vilniuj, Totorių gatvės statybviētėj,
 užpernai augus saulėgraža –
 žalio indėniško kraujo gėlė,
 visados atsigrėžus į saulę,
 buvo tos vasaros simbolis –
 dar aš jos šnaresio vėjy klausau,
 dar aš regiu auksalapį didžiulį jos žiedą,
 dulkėtą ir giedrą;
 žalio indėniško kraujo gėlė,
 lyg išdygus iš Vilniaus baroko,
 supo kilmingąją galvą aukštai
 virš išmėtytų plytų mieguisto
 karščio, virš nuolaužų,
 virš atkastų pamatų,
 virš viduramžių miesto –
 mano karališkas vasaros parkas
 ant dūžtančio stiklo, pagrok,
 vėjau, virš gelžgalių dar madrigalą*,
 jo aidas girdėti iš užpernai,
 dykvietės karšty, skurdybėj tos vasaros
 saulės gėlė, šitaip permainingai
 grėžus nuauksintą veidą pro dulkių debesis.

J. Vaičiūnaitė. Šešėlių laikrodis – V., Vaga, 1990

* Madrigalas (it. daina gimtąja kalba) – iš itališkų piemenų dainų kilęs lyrinis vokalinės muzikos kūrinys; žanras susiformavo viduramžiais.

3 TEKSTAS

Vincas Krėvė

SKIRGAILA

III dalis

PALŪŽUSIOS SIELOS

(III scenos ištrauka)

ONA DUONUTĖ. Man nereikia nei žmonių meilės, nei jų palankumo. Bet tu veltui manai, kad aš neturiu draugų, kurie norėtų man pagalbos suteikti. Tu pats žinai, kad jų yra, ir todėl laikai mane uždaręs kaip kalinę, nors sakai, kad tavo žmona esu.

SKIRGAILA. Veltui taip kalbi. Pasakyk žodį, ir pilies vartai tau atsivers, ar nori medžioti, ar pažįstamus aplankyti. Teišvyks tik iš mūsų krašto priešas. O kodėl tu mano žmona esi, pati žinai. (*Po trumpo tylėjimo, į ją žiūrėdamas*) Kur dabar eisi iš mano namų? Tavo žemėje sėdi mano tįjūnas, o tasai, kurio sužadėtinė buvai, jau kitą sau pasipiršo. (*Parėmęs galvą rankom*) Nebūk žiauri ir nesielk su manim piktai, kai aš atėjau su geru žodžiu.

ONA DUONUTĖ. O kodėl kilo šis karas?

SKIRGAILA (*atsisėdęs tiesiai ir nusišypsojęs*). Ar nemanai, kad vokiečiai pradėjo karą, tave užstodami? Ten dar ne visi pamišo... Žinok, kad šį karą sukėlė Kęstučio sūnaus noras padabinti savo galvą Didžiojo Lietuvos kunigaikščio kepure. Ordinas jam palankiai teikia pagalbos, pamatęs, kad aš netikiu jo pasiūlymais ir aklu įrankiu nebūsiu, kaip kad buvo mano brolis Jogaila.

ONA DUONUTĖ (*tvirtai*). Netiesa.

SKIRGAILA (*ilgu žvilgsniu į ją pažvelgęs*). To man niekas dar nedrįso pasakyti į akis, o kas būtų drįšęs, nepakartotų. Bet tu moteris. (*Po kurio tylėjimo*) Vokiečiai man karaliaus vainiką siūlė ir ketino Žemaičių išsižadėti, jei sutiksiu susidėti su jais prieš lenkus. Aš atmečiau jų pasiūlymus: kunigaikštis Skirgaila užsidės karaliaus vainiką tuomet, kai patsai to panorės, o kol kas jis dar nežino, kuo tasai vainikas už Didžiojo Lietuvos kunigaikščio kepurę geresnis. Kuo gali baigtis su vokiečiais susibičiuliavimas, aš gerai numatau. Pakanka brolio Jogailos ir Vytauto patyrimų. (*Nuleidęs galvą*) Karas prasidėjo ir baigsis, o dėl tavęs niekam neskauda.

ONA DUONUTĖ. Tebūna taip. Bet yra tarp jų kilnių riterių, kurie pasiryžę aukoti dėl manęs savo gyvybę, ir tu veltui tvirtini, kad aš neturiu draugų.

SKIRGAILA. Ar turi galvoje tą vokiečių*, kuris buvo sumanęs tave išvogti iš mano pilies?

ONA DUONUTĖ. Jis kilnus riteris, narsus ir tvirtas vyras.

SKIRGAILA. Ir aš jį tokį manau. Ar todėl tu liūdi, kad aš sukliudžiau jam įvykinti, ko norėjote tu ir jis? Jums, moterims, labai patinka, kurie dėl jūsų neapgalvotai elgiasi, kaip elgtis rimtam vyrui nedera.

ONA DUONUTĖ (*išdidžiai*). Aš tavo valioj esu, ir gali kalbėti, kaip tau patinka, nepaisydamas, ar mane užgauni. Bet žinok, jei Dievo būtų lemta man pačiai iš jūsų dviejų pasirinkti, aš jį, ne tave pasirinkčiau.

SKIRGAILA (*ilgai žiūri į ją, parėmęs ranka pasmakrę*). Tu jau pasirinkai ir man tai į akis sakai. Pasigailėsi.

ONA DUONUTĖ (*taip pat*). Aš valdovų duktė, ne vergė, ir tavo grasinimai manęs nebaido. Aš sakau, kad tu visa žinotai.

SKIRGAILA (*tiesiai atsisėdęs*). Gerai. Jei tau jisai tiek patinka, pažadu padovanoti jo galvą.

ONA DUONUTĖ. Dievas neleis! Dievas jį apsaugos!..

SKIRGAILA. Matysim, kas daugiau gali, tavo dievas ar Lietuvos valdovas. (*Pasikėlęs*) O dabar tu užmiršk, ką aš tau buvau sakęs, ir neatsimink. Aš atėjau čion su gera širdimi, norėjau tavo draugas būti. Bet dabar užmiršk tai... Aš būsiu tau valdovas ir viešpats, ir tu greit pajusi tai.

ONA DUONUTĖ. Dievas gailestingas.

SKIRGAILA. Ir lauk iš jo pasigailėjimo. Iš manęs jo nesulauksi nei tu, nei kiti.

V. Krėvė. Rinktiniai raštai, t. 2 – V., Vaga, 1982

* Kalbama apie Kelerį.